

PAŃSTWOWE
WYDAWNICTWO NAUKOWE
WIELKA ENCYKLOPEDIA POWSZECHNA PWN

REDAKCJA
Redakcja Nauk Społecznych WEP

Warszawa, 8 XII 1965 r.
MIODOWA 10
tel. ~~26-71-64~~ 262291

Szanowna Pani Profesor!

Zgodnie z rozmową telefoniczną pozwalam sobie przesłać tekst hasła "pedagogika specjalna" z uprzejmą prośbą o zaakceptowanie do druku. W artykule wprowadziliśmy jedynie drobne ujednolicenia edytorskie, przyjęte w Encyklopedii.

Łączę wyrazy poważania

Kierownik Redakcji
Nauk Społecznych WEP

Lucyna Majzner
/Lucyna Majzner/

Pedagogika specjalna, dział pedagogiki zajmujący się działalnością wychowawczą, której celem jest społ. rewalidacja dzieci odchylonych w jakikolwiek- bądź sposób od normy; często nazywana również pedagogiką leczniczą lub ortopedagogiką; w niektórych krajach uważana za dzieł higieny psychicznej, w innych - psychiatrii dziecięcej.

W Polsce przyjęły się nazwy: pedagogika lecznicza i p.s. Pierwszy termin podkreśla terapeutyczne oddziaływanie zabiegów i metod pracy rewalidacyjnej oraz konieczność współdziałania z lekarzem; drugi - wyraża pewną specyficzną odrębność zarówno dzieci objętych opieką jak i celu działalności wychowawczej, metod oddziaływania pewnych urządzeń i pomocy nauk. oraz przygotowania nauczycieli-wychowawców.

W Polsce w zakres p.s. wchodzi opieka nad dziećmi: głuchymi, niewidomymi, w pewnym okresie ich życia - dziećmi przewlekle chorymi i niedostosowanymi społecznie oraz dziećmi z wadami wymowy. P.s. zajmuje się więc różnymi upośledzeniami, wykojejeniami, schorzeniami i różnymi ich gradacjami oraz powiązaniem. Praca rewalidacyjna wymaga powiązania p.s. z innymi naukami i oparcia się na ich osiągnięciach, przede wszystkim; fizjologii, patologii ogólnej, neurologii, psycho-

str. 2 - pedagogika specjalna ...

logii, psych^{to}rop^{to}logii, psychiatrii, pediatrii, higieny, pedagogiki ogólnej i socjologii a ponadto umiejętne wykorzystania obserwacji życiowych. W pracy rewalidacyjnej bowiem potrzebna jest zarówno dobra znajomość stanu somatycznego i nerwowego dziecka, możliwości jego rozwoju fiz. i psych., jak i czynników etiologicznych i mechanizmów jego upośledzenia ^(czy wywołanego) oraz zrozumienia podłoża socjologicznego wycofania.

Uszkodzenia natury organicznej i funkcjonalnej wyrażają się w częściowym zamknięciu normalnej drogi poznawania świata i komunikowania się z myślą ludzką (niewidomi, głusi i głuchoniemi), w zaburzeniach i nieprawidłowościach przebiegów procesów poznawczych (upośledzenia umysłowe) i nerwowych, utrudniających normalne kontakty ze środowiskiem (np. niedostosowani społecznie). P.s. musi przede wszystkim braki te korygować, kompensować i usprawniać skorygowane funkcje, doskonalić nietknięte upośledzeniem oraz dążyć do tworzenia warunków normujących stan ^ośrodkowego układu nerwowego.

P.s. opiera się na stale doskonalonych metodach poznawania dziecka i praw rządzących jego rozwojem, na stale pogłębianym stosunku do jednostki upośledzonej i stale wzbogacanej znajomości możliwości rozwojowych danego osobnika.

str. 3 - pedagogika specjalna ...

Wyjaśnia ona możliwości rewalidacyjne wychowanków, określa środki kompensacyjne, odpowiednio przystosowuje formy szkolnictwa, programy i metody pracy rewalidacyjnej. W tej pracy rewalidacyjnej musi brać udział lekarz, pedagog - specjalista, psycholog i socjolog; konieczna jest też ścisła współpraca nauczyciela-wychowawcy i lekarza ze środowiskiem domowym dziecka .

Zagadnienie metody jest sprawą zasadniczą we wszystkich pracach rewalidacyjnych. Podstawą są tu: konkretyzm we wszystkich jego przejawach i formach; indywidualizowanie, uaktywnianie dziecka, doprowadzenie do jego samodzielności, postawy ^a osobiście poszukująco-badawczej; ² wzmaga to zainteresowanie zjawiskami życia i budzi dążenia do twórczej akcji i zamykania do pracy, wiąże nierozzerwalnie pracę umysłową z pracą fiz. a środowisko szkolne z życiem poza szkolnym.

Wytworzenie pogodnej, twórczej atmosfery życia i pracy oddziałuje tonizująco i harmonizująco na wychowanka oraz wzmaga niezbędny w akcji rewalidacyjnej dynamizm adaptacyjny danego osobnika. W p.s. coraz wyraźniej występują tendencje przeciw ograniczaniu działalności wychowawczej do usuwania swoistych przeszkód w rozwoju - przez kompensację i korygowanie warunków sprzyjających odchyleniu od normy; coraz większy

str. 4 - pedagogika specjalna ...

nacisk kładzie się na jednoczesne dostarczanie warunków pozytywnych wychowania, tzn. doprowadzenia każdego osobnika upośledzonego do takiej pełni osobistego i społ. życia, jaką on może osiągnąć wśród normalnego środowiska społecznego.

Początki p.s. wiążą się z pierwszymi instytucjami wychowującymi dzieci głuche (Paryż, 1770, ^{ks. Charles Epée} ~~L'abbé de l'Epée~~), niewidome (Paryż, 1784, Valentin Haüy), oligofreniczne (1 poł. XIX w. Paryż dr Edouard Seguin i Szwajcaria dr Guggenbühl); W Polsce: dzieci głuche (Warszawa, 1817 ks. Jakub Falkowski), niewidome (Warszawa, 1841, ks. Józefat Szczygielski), oligofreniczne (Warszawa, 1918 Michalina Stefanowska i Łódź, 1918 dr Stefan Kopciński), przewlekle chore (Busko-Zdrój, 1926, dr Szymon Starkiewicz i Zakopane dr Emil Godlewski - junior). W Polsce przygotowanie nauczycieli do szkół i zakładów specjalnych prowadzi założony przez Marię Grzegorzewską 1921 w Warszawie --> Instytut Pedagogiki Specjalnej; [od 1924 ukazuje się kwartalnik "Szkoła Specjalna", poświęcony problematyce p.s.

✓
Czy można by
prosić o podanie
imięcia?

Maria Grzegorzewska